

se ei oikein toimi. Siksi Trzebiatowska ja Bruce perustellusti hylkäävät riskihypoteesin uskonnon sukupuolittuneisuuden selitysmallina.

Käsillä olevan teoksen pääteesi on se, että sekularisaatio on vaikuttanut ensin julkiseen elämään ja siksi myös miehiin ennen ja enemmän kuin naisiin. Siksi miehet luopuivat uskonnollisuudesta naisia ennen. Teos ennustaa naisten uskonnollisuuden vähenevän samaa tahtia miesten uskonnollisuuden kanssa, kunnes ne kohtaavat nollapisteessä. Miesten ja naisten väliset erot uskonnollisuudessa johtuvat siis kirjoittajien mielestä siitä eritahtisuudesta, jolla eri sukupuolet ovat kohdanneet sekularisaation vaikutuksen. Tämä vastaus ei aivan tyydytä, sillä myös maallistuneissa, sekulaareissa yhteiskunnissa sukupuolten välinen ero on toistaiseksi säilynyt.

Teoksessa myös esitellään yksityiskohtaisesti sekularisaatioteorioiden selitysmallia, jotka koskevat siis lähinnä modernia Eurooppaa ja kristinuskoa, eivätkä siis vastaa teoksen varsinaiseen kysymykseen globaalilla tasolla. Kirjoittajat tuovat esiin feministisen kritiikin sekularisaatioteorioita kohtaan: niistä puuttuu sukupuolinäkökulma, ne on kirjoitettu miesnäkökulmasta ja niistä puuttuu erilaisten marginaaliasemien huomioiminen. Kirjoittajat vastaavat kritiikkiin kuvailemalla sitä, miten keskeiset teoreetikot ovat itsekin tavalla tai toisella olleet marginaalisia, yhteiskunnan Toisia, kuten esimerkiksi juutalaistaustainen Durkheim.

Tässä lukija olisi pikemmin toivonut, että kirjoittajat olisivat pohdineet, miten sekularisaatioteorioita voisi parhaiten kehittää niin, että ne ottaisivat huomioon myös sukupuolinäkökulman. Olisin myös toivonut teoksessa huomioidun vallan käsitteen. Esimerkiksi Foucaultin valta-analyysi olisi voinut tarjota monisyisemmän ja yksityiskohtaisemman kuvan teemasta. Valta on kuitenkin läsnä miltei kaikissa teoksen käsittelemissä selitysmallissa.

Edellä sanotusta kriittistä huolimatta teoksessa on huomattavia ansioita. Se on helppolukuinen ja selkeä. Se tuo esiin keskeiset uskonnon sukupuolittuneisuutta tulkitsevat selitysmallit ja tarkastelee niitä kriittisesti. Teoksessa myös reflektoidaan ansiokkaasti tutkimuksen metodologisia lähtökohtia ja niiden vahvuuksia ja heikkouksia. Yhtä vastusta teoksessa ei tarjota, vaan pyritään osoittamaan, että erot uskonnollisuudessa johtuvat eri konteksteissa eri syistä ja että kyse on pienten erojen kumulatiivisesta vaikutuksesta.

TIINA MAHLAMÄKI
DOS., RAISIO

ANTTI NYLÉN Tunnustuskirja. Helsinki: Kirjapaja 2013. 242 s.

Antti Nylén (s. 1973) on 1800-luvun ranskalaiseen kirjallisuuteen erikoistunut suomentaja ja palkittu esseisti. Häneltä on aiemmin julkaistu teokset *Vihan ja katkeruuden essee* (2007) sekä *Halun ja epäluulon essee* (2010). Hänen esseekokoelmansa ovat proosaa, mutta nyt käsillä olevan teoksen lajityyppi on tarkempi. *Tunnustuskirja* on "asiaproosaa". Nylénin oman määritelmän mukaan se tarkoittaa, että hän yrittää olla valehtelematta.

Nylén on vegaani, katolilainen ja feministi. Hän pitää itseään tavanomaisena, teologisesti oppimattomana mutta pohdiskelevana ja kirjoittavana uskovana. Näistä lähtökohdista hän tarjoaa *Tunnustuskirjaa* puheenvuoroksi suomalaisen uskontokeskusteluun.

Vaikka *Tunnustuskirja* ei ole hartauskirja, romaani eikä teologinen tutkimus, siinä on kaikkia näitä elementtejä. Nylén kuljettaa lukijaa elämäntarinansa kautta pohdiskelemaan erilaisia yhteiskunnallisia, teologisia ja hengellisiä kysymyk-

siä. *Tunnustuskirja* alkaa lapsuuden kotiseutujen Mikkolasta, vie lukioaikojen Torkkelinmäelle Helsinkiin, ja lapsen syntymän kautta viimein katoliseen kirkkoon ja messuun, jossa hänet liitetään kirkon jäseneksi. Nylén käyttää kertomusta taitavasti, ja kerronta strukturoi kirjan rakennetta ja teemoja mieleenpainuvasti.

Tunnustuskirja ottaa kantaa suurimpaan osaan 2010-luvun Suomen uskontokeskustelun teemoista. Nylén kertoo kantansa kunnioittettavan avoimesti muun muassa abortti-, tasa-arvo- ja sukupuolikielisyksiin ja perustelee ne. *Tunnustuskirja* onkin nimensä mukaisesti juuri (uskon)tunnustuskirja. Vaikka nimellä on ehkä haettu yhteyttä myös Augustinuksen *Tunnustuksia*-teokseen, tavalliselle nykyihmiselle yhteys tuskin aukeaa.

Teologisiin teemoihin Nylénillä on oivaltavia tulokulmia. Esimerkiksi ateismi on hänelle vain heroiseen yksinäisyyteen houkutteleva kiusaus. Konservatiivit ja liberaalit Nylén niputtaa samaan joukkoon keskenään, sillä molempiin ryhmiin kuuluvat ihmiset syyllistyvät samaan harhaan: he suhtautuvat kristinuskoon jotenkin. Kristinuskoon ei tule suhtautua, siinä tulee olla. Kristinuskon on Nylénille kansalaisaktivismia, ulospäin suuntautumista, vastuunkantamista, rakastamista. Yleisen Jumalan kaipuun Nylén pukee provokatiiviseen muotoon "kaikki uskovat Jumalaan". Se olisikin ollut sopivampi nimi kirjalle nykyisen sijaan.

Tunnustuskirja sisältää paljon Nylénille ominaista taitavaa ja älykäästä sanankäyttöä. Kirja on kokonaisuudessaan tuore avaus suomalaisen uskontokeskusteluun. Nylén pukee ajatuksensa sanoiksi lukemattomia kertoja osuvalla tavalla, esimerkiksi "Valtionseksuaalisuus pitäisi purkaa, ilman siirtymäaikoja, tunnustuksellinen seksinopetus kouluissa pitäisi lopettaa välittömästi, sillä seksuaalisuuden tunnustaminen ei ole mahdollista ilman normatiivisia käsityksiä, kahlitsevaa oppia" (s. 142).

Kaikista näistä vahvuuksista huolimatta kirja ei mielestäni yltänyt samalle tasolle kuin Nylénin aiemmat teokset. Kuullessani *Tunnustuskirjasta*, odotin jotain yhtä provosoivaa ja yllättävää kuin mitä olen häneltä aiemmin lukenut. *Tunnustuskirja* on kuitenkin suurelta osin turvallinen: asioita lähestytään perinteistä kristillisistä käsitteistä käsin ja niitä jäädään selittelemään. Nylén ei aina uskalla antaa ihmisten itse oivaltaa. Ehkä syy on kirjan muoto, ehkä se, että kirjoittajasta on omien sanojensakin mukaan tullut keskiikäinen. Voi olla, että odotin liikaa. Odotin, että hän puhuisi täysin uusilla sanoilla vanhasta, sanoittaisi nykyihmisen kielelle sen, mitä usko on. Odotin, että hän tekisi sen, mitä me teologit ja papit emme ole osanneet tehdä.

Mielenkiintoinen yksityiskohta kirjassa on sanan antipapisti käyttö. Itse en ole aiemmin nähnyt sanaa papisti tai antipapisti suomenkielisessä muodossa. 'Papisti' -termi on syntynyt Englannin reformaation aikaan, ja sanalla viitattiin negatiivisessa merkityksessä paaville lojaleihin anglikaaneihin. Nylénille antipapisti näyttää merkitsevän ihmistä, joka näkee negatiivisena kaisen katoliseen kirkkoon, paaviin ja katolilaisiin liittyvän. Vaikka antipapisti on kirjan kontekstissa ymmärrettävä termi, sitä ei kuitenkaan kannattane ottaa laajempaan käyttöön, koska kantasanan 'papisti' merkitys on kirkkohistoriallisesti rajoittunut. Paavin valtaa kunnioittavia voi suomeksi kutsua vaikkapa paavilaisiksi.

Vaikka Nylén esittelee itsensä teologisesti oppimattomaksi, hän taitaa olla ainoastaan teologian alan tutkintoa vailla, sillä kirjan kieli paljastaa, että hän on teologisesti erittäin sivistynyt. Teologina olisin silti halunnut kurkistaa vielä syvemmälle verhon taakse, aina Nylénin ajatteluun vaikuttaneisiin teologeihin ja teoksiin sekä niihin liittyneisiin kokemuksiin ja tilanteisiin saakka.

Nylén on postmoderni katolilainen. Hän uskoo, kuten kirkko opet-

taa, ja samaan aikaan hän on erimielistä niistä kysymyksistä, joista haluaa, ja osaa perustella poikkeamansa teologisesti uskottavasti. Tekisi mieleni myös sanoa, että Nylén on niin ekumeeninen, että on melkein protestantti. Hän tekee selvää eroa luterilaisuuteen, mutta on silti luterilaisen yhteiskunnan ja arvojen lapsi. Tätä korostaa vielä se, että kirjan on julkaissut luterilaista kirkkoa lähellä oleva Kirjapaja.

Nylén kirjoittaa esipuheessaan, ettei ole kiinnostunut "uskonnosta" vaan uskosta, ja että uskosta on puhuttava ja todistettava subjektiivisesti (s. 15). *Tunnustuskirja* saavuttaa tämän tavoitteen erittäin hyvin. Nylén todistaa uskostaan eikä tuomitse ketään. Hän herättää keskustelua. Hän haluaa saattaa meidät kaikki synnintuntoon ja silti armahuttaa. Jään odottamaan jatkoa.

SAARA-MARIA JURVA
TEOL. MAIST., LAHTI

**OLAV HAMMER &
MIKAEL ROTHSTEIN (EDS.)
The Cambridge
Companion to New
Religious Movements.
Cambridge: Cambridge
University Press 2012.
330 s.**

The Cambridge Companion to Religion -sarjassa on julkaistu lukuisia erityisesti kristinuskoon ja kristilliseen teologiaan keskittyneitä teoksia. *The Cambridge Companion to New Religious Movements* keskittyy systemaattisesti ja vertailevasta näkökulmasta uusiin uskonnollisiin liikkeisiin ja pyrkii samalla kokemaan viimeisen neljänkymmenen vuoden aikaisen tutkimuksen tuloksia. Toimittajat jäsentävät uusia uskonnollisia yhteisöjä kolmen pääteeman kautta: sosiaalitieteiden näkökulma, vertaileva näkökulma sekä

eräiden uusien uskonnollisten yhteisöjen tarkempi erittely.

Kirjassa käytetty käsite new religious movements (NRM) korvaa viimeisten vuosikymmenien aikana vahvan tunnelatauksen saaneet kultin ja lahkon käsitteet. Tutkimuksellisenä käsitteenä new religious movements eli uudet uskonnolliset liikkeet on vaikeasti rajattava. Usein kansainvälisessä tutkimuksessa käsitteellä viitataan viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana läntisessä kulttuuripiirissä syntyneisiin uskonnollisiin liikkeisiin, mutta monet kirjoittajat tarjoavat myös tästä poikkeavia määritelmiä.

Uskontojen sosiologisen tutkimuksen kannalta on ongelmallista määritellä uusiksi uskonnollisiksi liikkeiksi 1950-luvulla ja sen jälkeen syntyneet liikkeet. Monet näistä liikkeistä ovat nykyään jo vakiintuneet sovinnaisiksi uskonnoiksi, jolloin adjektiivi "uusi" antaa väärän kuvan. David G. Bromley tarttuu artikkelissaan tähän ongelmaan ja esittää, että uusien uskonnollisten liikkeiden tutkimuksessa tulisi jatkossa keskittyä uusien liikkeiden tutkimiseen Aasiassa, Afrikassa ja Etelä-Amerikassa, jossa yhteisöjen syntyminen on vilkasta. Valitettavasti kirja pääosin sivuuttaa nämä alueet: vain Saharan eteläpuolisen alueen uusista liikkeistä on kirjassa yksi erinomainen artikkeli. Catherine Wessinger antaa artikkelissaan toimivan määritelmän uusien uskonnollisten liikkeiden käsitteelle: uusi uskonnollinen liike on uskonto joka on muotoutuva tai vaihtoehtoinen annetus- ja kulttuurisessa kontekstissa. Tämä määritelmä vapauttaa uuden uskonnollisen liikkeen käsitteen ajallisesti rajaavista määreistä ja liittää käsitteen yhteisön omaan elinkaareen ja toiminnan kontekstiin. Olav Hammer ja Mikael Rothstein näyttävät kirjaa toimittaessaan käytännössä noudattaneen Wessingerin mukaista määritelmää.

Kaikkiaan kirja koostuu 21 kirjoittajan 18 artikkelista. Kirjoittajat ovat aiheidensa asiantuntijoita, ja